



Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku  
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

# CJELOŽIVOTNO USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA AKADEMIJE

## **Aktivno učenje u sveučilišnoj nastavi**

izv. prof. dr. sc. Jasna Šulentić Begić

---

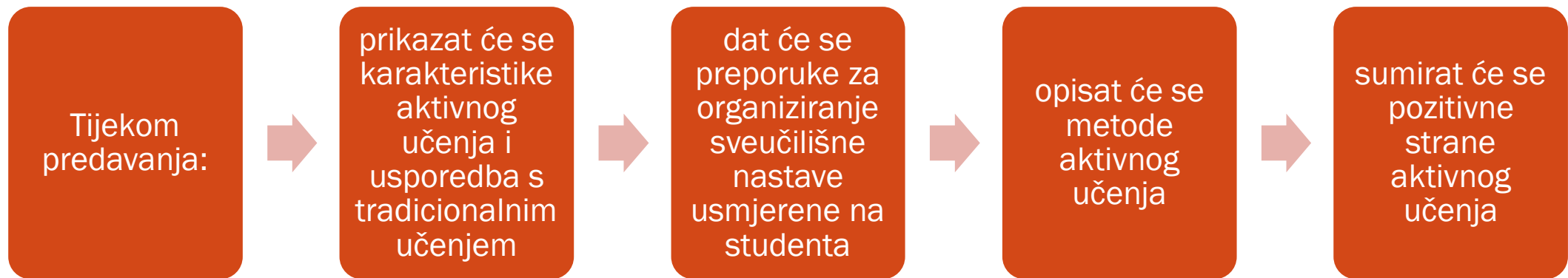
Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku

Osijek, 21.03.2023.



# Sadržaj predavanja

---



# Aktivno učenje

---

- ima mnogo sinonima
  - suvremena nastava
  - aktivna nastava
  - aktivna škola
  - iskustveno učenje
  - **nastava usmjerena na studenta**
  - kurikulum usmjeren na studenta
  - i dr.



aktivno učenje temelji se na paradigmi konstruktivističke teorije učenja

- student vlastitom aktivnošću na temelju opažanja i osobnog iskustva konstruira vlastito znanje

# Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja (ENQA, 2015)

---

- osiguranje kvalitete jedan je od ključnih principa Bolonjskog procesa
- **ESG = European Standards and Guidelines (europski standardi i smjernice)**
  - ESG je objavilo *Europsko udruženje za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju* (European Association for Quality Assurance in Higher Education, ENQA) [https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG\\_2015.pdf](https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf)
- ESG je prvenstveno usmjeren na osiguravanje kvalitete u području učenja i poučavanja u **visokom obrazovanju** i primjenjuje se na **sve vrste visokog obrazovanja** bez obzira na način studiranja ili mjesto izvođenja
- **ESG se temelji na četiri načela:**
  - 1) visoka učilišta su glavna i odgovorna za kvalitetu vlastitog rada i njezino osiguravanje
  - 2) osiguravanje kvalitete je osjetljivo na raznolikost visokoobrazovnih sustava, visokih učilišta, programa i studenata
  - 3) osiguravanje kvalitete potiče razvoj kulture kvalitete
  - 4) osiguravanje kvalitete uzima u obzir potrebe i očekivanja studenata, svih drugih dionika i društva

# *Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete u europskom prostoru visokog obrazovanja (ESG, 2015)*

## **Standard 1.3.: Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta**

### **Standard:**

- Visoka učilišta moraju osigurati da se programi izvode na način koji **potiče studente na preuzimanje aktivne uloge u ostvarivanju procesa učenja** i da vrednovanje studenata odražava takav pristup.

### **Smjernice:**

- **Učenje i poučavanje usmjereni na studenta** imaju važnu ulogu u poticanju motiviranosti, samorefleksije i angažmana studenata u procesu učenja. To podrazumijeva pažljivo osmišljavanje studijskih programa i njihovog izvođenja, kao i vrednovanja ishoda.

# Standard 1.3.: Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta

---

## Provedba učenja i poučavanja usmjerenih na studenta uključuje:

- uvažavanje i prilagođavanje različitostima studenata i njihovih potreba, uz omogućavanje prilagodljivih puteva učenja
- uzimanje u obzir – gdje je to prikladno – korištenje različitih načina izvođenja nastave
- fleksibilno korištenje različitih pedagoških metoda
- redovito evaluiranje i prilagođavanje različitih načina izvođenja nastave, kao i pedagoških metoda
- poticanje autonomije kod studenata, uz odgovarajuće usmjeravanje i podršku nastavnika
- međusobno poštivanje nastavnika i studenta
- odgovarajuće postupke za rješavanje studentskih žalbi

# Standard 1.3.: Učenje, poučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta

---

## Procesima osiguravanja kvalitete vrednovanja vodi se računa da:

- svi koji vrednuju studente budu upoznati s postojećim metodama testiranja i ispitivanja te imaju podršku za razvoj svojih vještina u tom području
- kriteriji i metode vrednovanja i ocjenjivanja budu unaprijed objavljeni
- vrednovanje omogućava studentima da pokažu u kojoj su mjeri ostvarili predviđene ishode učenja; studenti dobivaju povratne informacije koje su, po potrebi, povezane sa savjetima za proces učenja
- gdje je to moguće, vrednovanje treba provoditi više ispitivača
- pravila o vrednovanju uzimaju u obzir olakotne okolnosti
- vrednovanje se dosljedno i pravedno provodi za sve studente, u skladu sa za to namijenjenim postupcima
- postoji formalno definiran žalbeni postupak.

# Standard 1.5. Nastavno osoblje

---

## Standard

- Visoka učilišta moraju osigurati kompetentnost svojih nastavnika te primjenjivati pravedne i transparentne procese zapošljavanja i razvoja svojih zaposlenika.

## Smjernice

- Uloga nastavnika ključna je u stvaranju visokokvalitetnog studentskog iskustva i omogućavanju stjecanja znanja, kompetencija i vještina. Rastuća raznolikost studentske populacije i veća usmjerenost na ishode učenja zahtijevaju učenje i poučavanje usmjereno na studenta, zbog čega se mijenja i uloga nastavnika (usp. Standard 1.3.).



## Standard 1.5. Nastavno osoblje

---

**Visoka su učilišta najodgovornija za kvalitetu svojih zaposlenika** i pružanje odgovarajućeg okruženja koje im omogućava učinkovit rad. Takvo okruženje:

- uspostavlja i slijedi jasne, transparentne i pravedne procese zapošljavanja, uz radne uvjete unutar kojih se prepoznaje važnost nastavnog rada
- **nudi prilike za profesionalni razvoj nastavnog osoblja i potiče ga**
- potiče znanstveni rad kako bi se ojačala povezanost obrazovanja i znanosti
- **potiče inovacije u nastavnim metodama i korištenje novih tehnologija.**

## Tradicionalna nastava

Nastava usmjerena na  
nastavnika/sadržaj/program

- Nastavnik je primarni izvor informacija i evaluator
- Studenti pasivno primaju informacije
- Poučavanje i vrednovanje su odvojeni
- Svrha vrednovanja je nadgledanje učenja - selekcija
- Vrednovanje znanja najčešće pisanim putem
- Naglasak je na stjecanju znanja izvan konteksta primjene u životnim situacijama
- Usmjerenost na pojedinačnu disciplinu
- Stimulacija samo jednog osjetila
- Jedan medij kao izvor sadržaja
- Formalni izgled učionice
- Individualni rad studenata

## Suvremena nastava

Nastava usmjerena na  
studenta/aktivnost/ishode učenja

- Nastavnik je voditelj i organizator; nastavnik i student zajedno evaluiraju ishode učenja
- Studenti postavljaju pitanja i rješavaju probleme
- Poučavanje i vrednovanje su isprepleteni
- Vrednovanje se koristi u svrhu unapređenja učenja i ostvarenja ishoda učenja
- Raznoliko vrednovanje znanja
- Naglasak je na učinkovitoj upotrebi znanja u novim i životnim situacijama
- Interdisciplinarni pristup
- Stimulacija više osjetila
- Više medija kao izvor sadržaja
- Fleksibilno uređenje učionice
- Suradnički rad studenata

# Osobine nastavnika

---

## Tradicionalni pristup

- dobra vještina izlaganja
- nadmoćan odnos prema studentima
- nespremnost na dvosmjernu komunikaciju i davanje jasnih informacija studentima

## Suvremeni pristup

- dobra vještina organiziranja procesa učenja
- empatičan i podržavajući stav prema studentima
- spremnost na davanje informacija studentima o izvorima neuspjeha i sugestijama kako ih prevladati

# Uloga nastavnika u suvremenoj nastavi

Postavlja jasne **ishode učenja** za svaku nastavnu temu i svaku aktivnost studenta

Češće koristi **aktivno učenje** nego formalna predavanja i formalne prezentacije

**Potiče postavljanje pitanja**, eskperimentiranje i razvoj kreativnih ideja i rješenja

Koristi **različite izvore** za nastavne sadržaje koji su prilagođeni različitim potrebama studenata

**Pomaže studentima u odabiru različitih izvora** kojima se podržava njihovo učenje unutar i izvan učionice

# Uloga nastavnika u suvremenoj nastavi

**Osmišljava materijale** za učenje koji omogućuju studentima da uče na aktivan način

Uključuje mogućnost učenja koje se zasniva na **upotrebi ICT tehnologije**

**Potiče rad u grupama** – kako većim, tako i manjim – i upravlja navedenim grupnim situacijama

**Pomaže studentima** da upravljaju brzinom svog učenja, kako bi **ostvarili ishode učenja**

Prati napredovanje i postignuća pojedinačnih studenata i **pruža konstruktivnu povratnu informaciju**

# Metode aktivnog učenja

---

- **aktivno učenje, tj. učenje usmjereno na studenta**

- pretpostavlja primjenu nastavnih **metoda (strategija, postupaka)** na postavkama **interaktivnog i iskustvenog učenja**
- studentska iskustva koriste se kao poticaj za učenje, razmišljanje, vrednovanje i izgradnju znanja i vodi k učenju

- **metode aktivnog učenja:**

- Interaktivno predavanje
- Timski/grupni rad
- Recipročno vršnjačko ispitivanje
- Slagalice
- Učenje u paru
- Razmisli – upari – podijeli
- Osvrt na video zapis
- Projekt
- Rasprave
- Problemska nastava
- Studija slučaja
- Simulacija – igranje uloga
- Oluja ideja
- Šest univerzalnih pitanja
- Kartice s pitanjima
- Kratka vježba pisanja – "jednominutni rad"
- i dr.

# Nastavne metode, postupci, strategije, tehnike

---

## Nastavne metode

- načini rada studenata i nastavnika
- načini komuniciranja glavnih subjekata u nastavnom procesu
- u literaturi:
  - metoda usmenog izlaganja, metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda praktičnih radova, metoda rada s tekstom, metoda crtanja i pisanja, metoda igranja uloga i dr.

## Nastavni postupci

- kombinacija više osnovnih metoda ili njezinih podvrsta u istom nastavnom koraku

## Nastavne strategije/tehnike

- skup postupaka u nastavi kojima se želi ostvariti osnovne zadatke nastave, odnosno ciljeve učenja

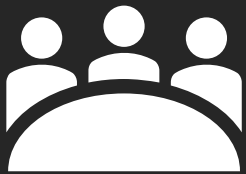
# Interaktivno predavanje



- **interaktivno (suvremeno) predavanje** podrazumijevaju visok stupanj interakcije između:
  1. nastavnika i studenata
  2. studenata i sadržaja učenja (nastavnih materijala)
  3. samih studenata
- smjernice za interaktivno predavanje:
  - studente treba poticati na aktivno sudjelovanje
    - studenti predviđaju moguće odgovore i rješenja prije nego im ih da nastavnik
    - studenti najprije samostalno odgovaraju, a potom uspoređuju svoje odgovore s drugim studentima
- na kraju pojedinih dijelova predavanja i na kraju cijelog predavanja **treba sumirati sadržaj učenja**
  - razgovorom
  - dati pisani sažetak sadržaja učenja



# Timski/grupni rad



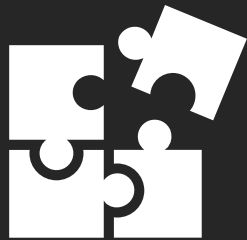
- **timski/grupni rad** podrazumijeva učenje koje proizlazi iz interakcije s drugim studentima
- suradnička grupa/tim može činiti tri do šest studenata kojima se dodijeli zadatak kojeg zajedno rješavaju
  - u grupi jedan student treba biti vođa grupe koji predstavlja što je grupa zaključila i jedan student koji vodi bilješke
- timski/grupni rad može se organizirati tako da članovi grupe/tima:
  - ❑ **čitaju isti tekst** te o pročitanim raspravljaju unutar grupe; predstavnik grupe izloži svim ostalim studentima
  - ❑ **pojedinačno čitaju različiti tekst**; nakon što prouče svoj dio o pročitanim sadržajima rasprave u sklopu svog tima/grupe; predstavnik grupe izloži svim ostalim studentima
  - ❑ **odgovaraju na pitanja** koja će prodiskutirati s ostalim studentima grupe; predstavnik grupe izloži svim ostalim studentima
  - ❑ podoblici grupnog rada su: **recipročno vršnjačko ispitivanje** i **slagalice**

# Recipročno vršnjačko ispitivanje



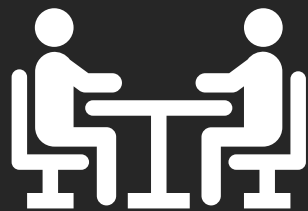
- **recipročno vršnjačko ispitivanje** služi za angažiranje studenata kada sadržaj učenja nastavnik iznosi putem predavanja
  - koristi se za razvijanje diskusije unutar grupe i poticanje kritičkoga mišljenja
- recipročno vršnjačko ispitivanje organizira se tako da:
  1. nakon što nastavnik izloži sadržaje putem predavanja, **studenti samostalno osmišljavaju pitanja** u vezi sa sadržajem predavanja
    - studenti mogu, ali ne moraju znati, odgovore na pitanja koja postavljaju
  2. studenti se potom **dijele u manje grupe po četvero**
    - unutar grupe postavljaju jedni drugima pitanja koja su studenti samostalno osmislili
    - nastavnik igra ulogu nadglednika i komentatora, tj. hoda od grupe do grupe pružajući povratnu informaciju i odgovore na pitanja

# Slagalice



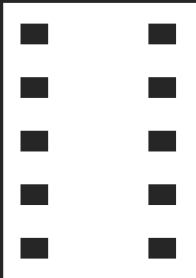
- **slagalice** isto služi za angažiranje studenata kada sadržaj učenja nastavnik iznosi putem predavanja
- slagalice se organizira tako da:
  1. nakon što nastavnik izloži sadržaje putem predavanja, studenti se dijele u manje grupe po četvero – **svaka grupa je zadužena za jedno područje (dio) predavanja**
    - zadatak je svake grupe postati **ekspert u jednom području** novoga sadržaja učenja koji je nastavnik predstavio
  2. studenti se zatim **preraspodijele u nove grupe** u kojima svaki član dolazi iz drugog tima/grupe, tj. po **jedan student iz svake ekspertne skupine** postat će članom nove skupine
    - u toj novoj grupi studenti poučavaju ostale članove skupine o svome materijalu

# Učenje u paru



- u metodi “**učenja u paru**” studenti se u paru izmjenjuju u postavljanju pitanja i odgovora vezanih uz materijal koji su prethodno proučili
- postoje različite varijante učenja u paru:
  - na satu**
    - studenti **prouče različite materijale**, potom poučavaju svoga kolegu o tome te ga ispituju
    - studenti **prouče iste materijale**, potom se naizmjenično ispituju
  - kod kuće**
    1. studenti pročitaju nastavne materijale i zapišu pitanja
    2. na sljedećem satu, nastavnik nasumično odabire po dva studenta i stavlja ih u parove te se naizmjenično ispituju
- nastavnik hoda od para do para pružajući povratnu informaciju i odgovore na pitanja

# Osvrt na video zapis



- **video zapisi (filmovi)** kao način prezentiranja nastavnih sadržaja pomažu studentima u razumijevanju onoga što uče
  - trebaju biti povezani s temom predavanja
- prije gledanja video zapisa nastavnik treba postaviti pitanja
  - kako bi studenti bili usmjereni na što trebaju obratiti pozornost dok gledaju video
- nakon gledanja videa:
  - svi studenti** su uključeni u raspravu i komentiraju odgledani video
  - studenti se **dijele u manje grupe ili parove** u kojima će raspravljati što su uočili odnosno naučili
  - studenti pojedinačno **pišu svoje mišljenje ili reakcije** na prikazani video

# Projekt



- **projekt** = mora imati jasno definiran cilj i zadaci te precizno određeno vrijeme obavljanja zadataka
- karakteristike projekta:
  - ❑ projekt treba biti dovoljno izazovan za studente
  - ❑ projekt treba biti dovoljno složen odnosno da ga ne može izvesti pojedinac samostalno
  - ❑ kvalitetan projekt podrazumijeva zajednički rad članova projekta
- projekt podrazumijeva:
  1. animiranje studenta za uključivanje u projekt
  2. dogovor sa studentima o zadacima svakog sudionika
  3. realizacija projekta
  4. evaluaciju projekta od strane uključenih studenata

# Rasprave



- **rasprave** pružaju priliku studentima da zauzmu stav o određenoj temi i da steknu iskustvo usmenog izlaganja ispred grupe vršnjaka
- studentima prije rasprave treba **omogućiti da prikupe informacije** o određenoj temi kojima će poduprijeti svoj stav i na osnovu njih objasniti ostalim studentima svoje mišljenje
- rasprave je moguće organizirati:
  1. sa svim studenata
  2. u manjim grupama
    - veća je vjerojatnost da će studenti sudjelovati u raspravama u manjim grupama, jer se osjećaju ugodnije
    - podjelom studenata u grupe više njih dobit će priliku iznijeti svoje mišljenje

# Problemska nastava



- tijekom **problemske nastave** najčešće se radi u manjim grupama, a nastavnik ima ulogu posrednika i nadgledatelja
- tijek izvođenja problemske nastave:
  1. definiranje problema
  2. prikupljanje informacija
  3. razrada mogućih rješenja
  4. predlaganje akcije
- oblici problemske nastave
  - **studija slučaja**
  - **simulacija**
  - **oluja ideja**
  - **“razmisli, upari, podijeli”**



# Studija slučaja



- **studija slučaja** koristi se kao metoda u znanosti, no preuzeta je i kao nastavna metoda
- studija slučaja **treba sadržavati određene informacije, ali bez gotovih zaključaka**
- teme za studije slučaja:
  - osoba, obitelj, organizacija, skupina ljudi, povijesno mjesto, arheološka lokacija, institucija, događaj i dr.
- tijek organiziranja studije slučaja:
  1. studentima se predstavi problem
  2. potom **studenti zajednički vrše analizu** i trebaju donijeti zaključke, odnosno dati preporuke (nema ispravnog ili pogrešnog odgovora na problem)
  3. nastavnik pomaže pri vođenju diskusije i nadgleda cijeli postupak

# Simulacija – igranje uloga



- “simulacija” – igranje uloga je aktivnost u kojoj se simulira stvarna životna situacija i studenti trebaju donijeti neki sud ili izvući zaključke
- studentima se omogućava bolje razumijevanje određene životne situacije
- sudjelovanje u simulaciji uključuje igranje uloga i donošenje odluka, rješavanje problema i različite vrste reakcija
- npr.:
  - od studenata se traži da igraju ulogu ravnatelja škole
  - potom im se predstavi problem u toj školi
  - traži se da donesu odgovarajuću odluku kojom će eliminirati problem

# Razmisli – upari – podijeli



- metoda “**razmisli – upari – podijeli**” = oblik rada u paru
  - razvoj vještine rješavanja problema kroz diskusiju
- metoda “razmisli – upari – podijeli” provodi se na sljedeći način:
  1. nastavnik predstavlja problem za koji postoji mnogo različitih odgovora
  2. svaki student **sam razmatra problem**
  3. po isteku datog vremena za razmišljanje, **studenti podijeljeni u parove razgovaraju**, razmjenjuju odgovore i dalje razmatraju problem
    - slijedi **usuglašavanje mišljenja s parom**
  4. parovi izmjenjuju mišljenja s drugim parovima; važna je razmjena mišljenja s ostalim parovima kako bi dobili što više različitih razmišljanja

# Oluja ideja



- “**oluja ideja**” pomaže da studenti pronađu rješenja ili dođu do mnoštva različitih ideja o nekoj temi ili pri rješavanju nekog problema
- **nastavnik daje pojam i potiče studente da slobodno iznose ideje** o temi/za rješavanje problema pri čemu se ničija ideja u početku ne smije kritizirati
- unutar zadanog vremena studenti izražavaju prve asocijacije na postavljeni zadatak
- oluja ideja može se koristiti na različite načine:
  - sa svim studentima, u grupama ili u parovima
  - usmeno
  - pisano (pitanje/problem kruži od studenta do studenta; svako pokušava dati neku ideju ili moguće rješenje za navedeni problem)

# Šest univerzalnih pitanja



- metoda “šest univerzalnih pitanja” provodi se na sljedeći način:
  1. nastavnik motivira studente da o temi predavanja postave pitanja s jednom od sljedećih upitnih riječi
    - Što?
    - Kako?
    - Gdje?
    - Tko?
    - Kada?
    - Zašto?
  2. upitne riječi mogu biti postavljene na kocki ili u nekom grafičkom prikazu
  3. studenti odgovaraju na pitanja
  4. nastavnik daje povratnu informaciju i odgovore na pitanja
- metoda se provodi individualno, u paru ili grupi

# Kartice s pitanjima



- metoda “**kartice s pitanjima**” služi za otkrivanje tema koje zanimaju studente odnosno za razjašnjenje eventualnih nejasnoća
- metoda “kartice s pitanjima” provodi se na sljedeći način:
  1. svaki student dobije jednu karticu ili papir u boji i na njega napiše pitanje u vezi zadane teme koje ga zanima
  2. pitanja zatim idu u krug i oni koje također zanima to pitanje stavljaju jednu kvačicu, plus ili neki drugi dogovoreni znak
  3. na kraju se utvrdi koja su pitanja dobila najviše glasova i ta se izdvoje
  4. pitanja se zatim podijele grupama i daje im se vrijeme da odgovore na njih ili se dogovara kao tema za jedno od sljedećih predavanja

# Kratka vježba pisanja – “jednominutni rad”



- kratka vježba pisanja ili “jednominutni rad” se provodi na kraju predavanja
  - pruža povratnu informaciju nastavniku jesu li studenti usvojili sadržaje učenja
- kratka vježba pisanja ili "jednominutni rad" provodi se na sljedeći način:
  1. nekoliko minuta prije kraja predavanja nastavnik postavi sljedeća pitanja
  2. **“Koje su glavne točke današnjeg predavanja?” ili “Koje su najneodređenije (nejasne) točke današnjeg predavanja?”**
  3. studenti nakon toga u trajanju 1 do 2 minute zapišu kratke odgovore te ih anonimno predaju i napuste učionicu
  4. odgovori studenata mogu biti povod za raspravu na sljedećem predavanju

# Molim odgovorite i zapišite svoje odgovore!

---

- Koje su glavne točke današnjeg predavanja?

**ILI**

- Koje su najneodređenije (nejasne) točke današnjeg predavanja?



# Umjesto zaključka

---

## Pozitivne strane aktivnog učenja:

- pobuđena pažnja studenata
- razvoj vještina (komunikacije, argumentirane rasprave, uvažavanje drugih, suradnja – suradničko učenje, aktivno slušanje, empatija)
- razvoj kreativnog, divergentnog i kritičkog mišljenja
- povećava se intrinzična motivacija
- smanjenje negativnih emocija (anksioznosti, straha, stresa)
- objektivnije vrednovanje učenja i znanja
- pozitivni stavovi
- ...

---

Hvala na pozornosti!

[jsulentic-begic@aukos.hr](mailto:jsulentic-begic@aukos.hr)